

Teza: Brak umowy z klientem jest deliktem dyscyplinarnym.

Zakres pomocy prawnej, terminy i warunki jej wykonywania oraz wynagrodzenie określa umowa. Umowa z klientem jest źródłem stosunków między klientem a radcą prawnym. Umowa taka powinna być - co do zasady zawarta na piśmie. Brak umowy z klientem jest deliktem dyscyplinarnym.

Sygn. akt WO-122/20

ORZECZENIE

z dnia 28 stycznia 2021 r.

Wyższy Sąd Dyscyplinarny Krajowej Izby Radców Prawnych w Warszawie w składzie :

Przewodniczący: S WSD Michał Łukasik

Sędziowie : S WSD Piotr Karwat

S WSD Marta Stryjek - sprawozdawca Protokolant: Dorota Waleszkiewicz

przy udziale Głównego Rzecznika Dyscyplinarnego r. pr. Gerarda Dźwigały po rozpoznaniu w dniu 28 stycznia 2021 r. w Warszawie na rozprawie

sprawy radcy prawnego F. R. wpisanej na listę radców prawnych prowadzoną przez Radę OIRP w P. pod Nr (...) (...)

obwinionej o to, że podejmując się reprezentowania spółki (...) z siedzibą na W. w sprawie przeciwko V. W. w ramach prowadzonej Kancelarii Radcy Prawnego F. R. z siedzibą w W. co najmniej od października 2015 roku do dnia 26 czerwca 2019 roku nie zawarła ze skarżącym stosownej umowy, zawierającej warunki świadczenia pomocy prawnej, w tym ustalonego wynagrodzenia zawierającego ustalone z klientem honorarium i wydatki, tj. popełnienia przewinienia dyscyplinarnego określonego w art. 64 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych w związku z art. 6, art. 36 ust. 1, art. 43 ust. 2 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego w związku z § 3 ust. 1 i 2 Regulaminu wykonywania zawodu radcy prawnego uchwalonego przez Krajową Radę Radców Prawnych (Uchwała Nr 94/IX/2015 z dnia 13 czerwca 2015 r. obowiązującego od 1 lipca 2015 r.) w sposób zawiniony nienależycie wykonywała czynności zawodowe i uchybiła ślubowaniu radcowskiemu oraz zasadom kodeksu etyki zawodowej

z powodu odwołania obwinionej od orzeczenia Okręgowego Sądu Dyscyplinarnego Okręgowej Izby Radców Prawnych w P. z dnia 27 lutego 2020 r. (sygn. akt: OSD-10/20)

orzeka:

1.

w pkt 1 orzeczenia OSD OIRP w P. poprawia kwalifikację prawną w ten sposób, że po:

„art. 64” dodaje: „ust. 1”;

2.

w pozostałym zakresie zaskarżone orzeczenie utrzymuje w mocy;

3.

zasądza od obwinionej koszty postępowania przed Wyższym Sądem Dyscyplinarnym w zryczałtowanej wysokości 1.200,00 (słownie: jeden tysiąc dwieście) zł płatne na rzecz Krajowej Izby Radców Prawnych Warszawie.

Uzasadnienie

Pismem z dnia 15 stycznia 2018 r. wniesionym do Okręgowej Izby Radców Prawnych w W., przekazanym według właściwości do OIRP w P., C. F. (dalej „Klient” lub „Zawiadamiający”) złożył zawiadomienie o możliwości popełnienia deliktu dyscyplinarnego przez radcę prawnego F. R.. Zawiadamiający podniósł, że w 2015 r. zawarł z radcą prawnym umowę zlecenia w sprawie dochodzenia na drodze sądowej roszczeń związanych z umową sprzedaży. Uišcił oczekiwane przez radcę prawnego honorarium i koszty reprezentacji procesowej w łącznej wysokości 7.930 EUR (w tym 3.000 EUR tytułem honorarium). Do dnia złożenia zawiadomienia mimo wielokrotnych prób kontaktu nie otrzymał ani pełnomocnictwa, ani umowy zlecenia ani faktury za uiszczoną kwotę. Nie otrzymał także żadnych informacji, czy pozew został wniesiony przez Obwinioną. Sytuacji tej nie można zaakceptować - przez ponad dwa lata od uzyskania zlecenia i uiszczenia honorarium dopiero w listopadzie 2017 r. Obwiniona potwierdziła mailem, że podjęła się zastępstwa procesowego, potwierdziła otrzymanie honorarium i kwoty na wydatki sądowe oraz powołała się na rzekomo wysłany dokument pełnomocnictwa, który do listopada 2017 r. do niej nie dotarł. Do dnia złożenia zawiadomienia Zawiadamiający nie otrzymał ani dokumentów, ani zwrotu zapłaconego honorarium oraz wydatków.

Obwiniona w toku wyjaśnień złożonych na wezwanie Rzecznika Dyscyplinarnego Okręgowej Izby Radców Prawnych w P. potwierdziła, że podjęła się - w drodze korespondencji elektronicznej - dokonania analizy prawnej roszczeń Zawiadamiającego. Po wykonaniu tej analizy zwróciła się do Zawiadamiającego o zapłatę wynagrodzenia obejmującego dotychczasowe doradztwo, analizę oraz przygotowanie pozwu. Otrzymała wynagrodzenie w wysokości 3.000 EUR, po czym wystawiła fakturę VAT. Określiła także koszty dalszego swojego udziału w sprawie w charakterze pełnomocnika procesowego, tj. udział w rozprawach, koszty dojazdu i ewentualnie noclegu z uwagi na oddalenie siedziby sądu, w którym miała toczyć się sprawa, od miejsca położenia kancelarii obwinionej o 500 km. Zawiadamiający zaakceptował te koszty. Następnie Obwiniona zwróciła się do Zawiadamiającego o przekazanie pozostałych dowodów w sprawie (innych niż te dotychczas przekazane) oraz przystąpiła do przygotowania pozwu. Istniała także konieczność przysięgłego przetłumaczenia części dokumentów. W celu złożenia pozwu do sądu Obwiniona zwróciła się do Zawiadamiającego o odpis z rejestru spółki (mającej siedzibę na terenie W.), która miała być stroną powodową, oraz pełnomocnictwo. Dokumentów tych do dnia złożenia wyjaśnień na wezwanie Rzecznika Dyscyplinarnego OIRP w P. w maju 2018 r. nie otrzymała. Początkowo brak reakcji na prośbę o dokumenty nie wzbudził niepokoju Obwinionej, gdyż w dotychczasowych kontaktach z Zawiadamiającym następowały już kilkutygodniowe przerwy. Dopiero jednak po otrzymaniu korespondencji związanej ze złożonym zawiadomieniem dyscyplinarnym Obwiniona zwróciła się o wskazanie numeru rachunku bankowego, na który będzie mogła dokonać zwrotu opłaty sądowej.

Postanowieniem z dnia 3 kwietnia 2019 r. zostało wszczęte dochodzenie dyscyplinarne (sygn. akt R.D. 23/2018/3). W dniu 26 czerwca 2019 r. wydane zostało postanowienie o przedstawieniu Obwinionej zarzutu polegającego na tym, że podejmując się reprezentowania spółki (...) z siedzibą na W. w sprawie przeciwko V. W. w ramach prowadzonej Kancelarii Radcy Prawnego F. R. z siedzibą w W. co najmniej od października 2015 roku do dnia wydania postanowienia o przedstawieniu zarzutów nie zawarła ze skarżącym stosownej umowy, zawierającej warunki świadczenia pomocy prawnej, w tym ustalonego wynagrodzenia zawierającego ustalone z klientem honorarium i wydatki, tj. popełnienia przewinienia dyscyplinarnego określonego w art. 64 ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych w związku z art. 6, art. 36 ust. 1, art. 43 ust. 2 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego w związku z § 3 ust. 1 i 2 Regulaminu wykonywania zawodu radcy prawnego uchwalonego przez Krajową Radę Radców Prawnych (Uchwała Nr 94/IX/2015 z dnia 13 czerwca 2015 r. obowiązującego od 1 lipca 2015 r.) w sposób zawiniony nienależycie wykonywała czynności zawodowe i uchybiła ślubowaniu radcowskiemu oraz zasadom kodeksu etyki zawodowej.

W dniu 16 stycznia 2020 r. Zastępca Rzecznika Dyscyplinarnego OIRP w P. skierował do Okręgowego Sądu Dyscyplinarnego OIRP w P. wniosek o ukaranie Obwinionej z tytułu wyżej wskazanego zarzutu.

Orzeczeniem z dnia 27 lutego 2020 r. Sąd I instancji uznał Obwinioną za winną popełnienia zarzucanego wnioskiem o ukaranie czynu polegającego na tym, że podejmując się reprezentowania spółki (...) z siedzibą na W. w sprawie

przeciwko V. W. w ramach prowadzonej Kancelarii Radcy Prawnego F. R. z siedzibą w W. co najmniej od października 2015 roku do dnia 26 czerwca 2019 r. nie zawarła ze skarżącym stosownej umowy, zawierającej warunki świadczenia pomocy prawnej, w tym ustalonego wynagrodzenia zawierającego ustalone z klientem honorarium i wydatki, tj. popełnienia przewinienia dyscyplinarnego określonego w art. 64 ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych w związku z art. 6, art. 36 ust. 1, art. 43 ust. 2 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego w związku z § 3 ust. 1 i 2 Regulaminu wykonywania zawodu radcy prawnego uchwalonego przez Krajową Radę Radców Prawnych (Uchwała Nr 94/IX/2015 z dnia 13 czerwca 2015 r. obowiązującego od 1 lipca 2015 r.) w sposób zawiniony nienależycie wykonywała czynności zawodowe i uchybiła ślubowaniu radcowskiemu oraz zasadom kodeksu etyki zawodowej i za to na podstawie art. 65 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych wymierzył jej karę upomnienia. Ponadto na podstawie art. 70⁶ ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych obciążył Obwinioną kosztami postępowania dyscyplinarnego w wysokości 3.000,00 (trzy tysiące) zł.

Od powyższego orzeczenia odwołanie wniosła Obwiniona, wnosząc o uchylenie tego orzeczenia i uniewinnienie od zarzucanego czynu. Obwiniona zaskarżonemu orzeczeniu zarzuciła:

naruszenie art. 64 ust. 1 ustawy o radcach prawnych poprzez uznanie, iż niezawarcie umowy o świadczenie usług prawnych ze skarżącą firmą (...) stanowi przewinienie dyscyplinarne naruszające zasady etyki, podczas gdy umowa regulująca wszelkie essentialia negotii tej umowy została zawarta w trybie ofertowym pomiędzy Kancelarią (...) a przedstawicielem spółki w Panem F. C.;

2)

naruszenie art. 64 ust. 1 w związku z art. 6, art. 36 ust. 1 i art. 43 ust. 2 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego w związku z § 3 ust. 1 i 2 Regulaminu wykonywania zawodu radcy prawnego poprzez uznanie, iż Obwiniona nie ustaliła z Klientem przed przystąpieniem do czynności zawodowych zakresu usługi, wysokości honorarium lub sposobu jego wyliczenia, a także zasad ponoszenia opłat i wydatków, co powinno znaleźć potwierdzenie w pisemnej umowie, podczas gdy ustalenia z Klientem dotyczące zakresu usługi, wysokości honorarium oraz zasad ponoszenia opłat i wydatków zostały poczynione przez Obwinioną z Klientem, co więcej, wykonane, co znajduje potwierdzenie w korespondencji elektronicznej między Obwinioną a Klientem, potwierdzeniu wykonania przelewu wynagrodzenia na rzecz Obwinionej przez Klienta, przesłaniu dokumentów niezbędnych do pozwu, ich tłumaczeniu oraz napisaniu przez Obwinioną projektu pozwu;

3)

naruszenie art. 8 ust. 4 ustawy o radcach prawnych w związku z § 3 ust. 2 Regulaminu wykonywania zawodu radcy prawnego poprzez ich nieuwzględnienie podczas gdy przepisy powyższe wprawdzie traktują o umowie radcy prawnego z klientem, jednakże forma umowy z klientem została zastrzeżona dla celów dowodowych w sytuacjach spornych co do przedmiotu zlecenia, jego zakresu, warunków wykonania oraz wynagrodzenia, co w niniejszej sprawie nie było sporne i nie budziło wątpliwości.

Wyższy Sąd Dyscyplinarny zważył, co następuje:

Odwołanie Obwinionej nie jest zasadne. WSD w pełni podziela i przyjmuje za własne ustalenia poczynione przez Sąd I instancji. Dowody zgromadzone w postępowaniu nie pozostawiają wątpliwości co do trafności wszystkich poczynionych ustaleń.

W sprawie bezsporne jest to, że Obwiniona nie zawarła ze swoim Klientem umowy o świadczenie pomocy prawnej w formie pisemnej. Z tego powodu Sąd I instancji doszedł do wniosku, że doszło do popełnienia deliktu dyscyplinarnego. Sąd ten stanął bowiem na stanowisku, że od radcy prawnego wymagane jest zawarcie z klientem umowy w formie pisemnej.

Punkt wyjścia do rozważań Wyższego Sądu Dyscyplinarnego musi stanowić oczywiście - w stanie faktycznym sprawy - art. 8 ust. 4 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (dalej „ustawa o radcach prawnych”). Norma ta wskazuje, że „zakres pomocy prawnej, terminy i warunki jej wykonywania oraz wynagrodzenie określa umowa”. Umowa z klientem jest zatem źródłem stosunków między klientem a radcą prawnym. Innymi słowami, to treść takiej umowy wyznacza zakres obowiązków i uprawnień każdej ze stron tego stosunku prawnego. Umowa taka powinna być - w myśl § 3 ust. 2 Regulaminu wykonywania zawodu radcy prawnego stanowiącego załącznik do Uchwały Nr 94/IX/2015 Krajowej Rady Radców Prawnych z dnia 13 czerwca 2015 r. w sprawie Regulaminu wykonywania zawodu radcy prawnego (dalej „Regulamin”) - co do zasady zawarta na piśmie. Od radcy prawnego nie oczekuje się dążenia do sporządzenia umowy na piśmie jedynie w przypadku doraźnej pomocy prawnej (§ 3 ust. 2 in fine Regulaminu). Oczywiście w sensie cywilnoprawnym ma rację Obwiniona, że w ustawie o radcach prawnych nie ma normy prawnej, która przewidywałaby rygor nieważności dla umowy o pomoc prawną zawartej bez zachowania formy pisemnej (art. 73 § 1 Kodeksu cywilnego). Jednak z prawnego-dyscyplinarnego punktu widzenia oceny wymaga, czy radca prawny nie zawierając umowy z klientem na piśmie nie dopuścił się naruszenia norm etycznych takich jak przede wszystkim rzetelność i uczciwość (art. 6 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego, stanowiącego załącznik do uchwały Nr 3/2014 Nadzwyczajnego Krajowego Zjazdu Radców Prawnych z dnia 22 listopada 2014 r. w sprawie Kodeksu Etyki Radcy Prawnego <dalej „KERP”>).

Obwiniona powołuje się na zawarcie umowy z Klientem „w trybie ofertowym”, wskazując na dwie wiadomości e-mail, rozmowy telefoniczne oraz uiszczenie przez klienta zaproponowanego wynagrodzenia. Odnosząc się do tych elementów wskazać należy, że jedynie w jednej ze wskazywanych przez Obwinioną wiadomości mailowych (z 27 października 2015 r. - tom I k. 63) znajdują się pewne elementy umowy o świadczenie pomocy prawnej. W wiadomości tej Obwiniona bowiem istotnie wskazała swoje wynagrodzenie określając je na kwotę 3.000 EUR oraz za rozprawę w wysokości 300 EUR powiększoną o koszty podróży (wskazała także wysokość opłaty sądowej od pozwu). Z wiadomości tej nie wynikają jednak inne elementy istotne dla zlecenia, w szczególności jego zakres (nie jest bowiem jasne, czy np. Obwiniona zobowiązała się do prowadzenia sprawy w jednej czy w dwóch instancjach, tym bardziej, że nie doszło do udzielenia pełnomocnictwa, stąd nie można w sposób jednoznaczny rozstrzygnąć, do wykonania jakiego zakresu zlecenia zobowiązała się Obwiniona i czy wynagrodzenie w wysokości 3.000 EUR obejmuje prowadzenie sprawy np. do jej prawomocnego zakończenia czy nie), warunki i terminy. Druga wiadomość wskazywana przez Obwinioną (ta z 28 października 2015 r. - tom I k. 63), pochodząca skądinąd od Klienta, nie zawiera żadnych elementów uzgadnianego przez strony zlecenia.

Tego rodzaju okoliczności sprawiają, że - z perspektywy Klienta - nie miał on pewności, czego ma prawo oczekiwać od Obwinionej - wykonania jakiego zakresu zlecenia (za proponowanym wynagrodzeniem 3.000 EUR), w jakich terminach oraz na jakich warunkach. Zdaniem Wyższego Sądu Dyscyplinarnego tego rodzaju konstatacja potwierdza zarzut naruszenia art. 64 ust. 1 ustawy o radcach prawnych w związku z art. 6, art. 36 ust. 1, art. 43 ust. 2 KERP w związku z § 3 ust. 1 i 2 Regulaminu.

Wyższy Sąd Dyscyplinarny nie podziela zatem twierdzeń Obwinionej, jakoby przedstawiła Klientowi wszystkie niezbędne nawet z punktu widzenia art. 8 ust. 4 ustawy o radcach prawnych elementy umowy o pomoc prawną (abstrahując od formy tej umowy). Obwiniona powołuje się także na liczne rozmowy telefoniczne z klientem, w trakcie których miały zostać ustalone warunki współpracy. Prawdopodobnie takiego toku rozumowania trzeba z całą mocą zanegować. Obowiązkiem radcy prawnego przyjmującego sprawę jest dokładne poinformowanie klienta o zakresie przyjętego zlecenia i sporządzenie jednoznacznych dokumentów, jak umowa i pełnomocnictwo. Te obowiązki wynikają z norm staranności, których należy oczekiwać od radcy prawnego. Pewność obrotu przemawia za skonstruowaniem umowy w formie pisemnej (na co wskazuje Regulamin). Poprzestanie na ustaleniach telefonicznych (nawet jeśli byłyby dokonane) uniemożliwia - z uwagi na charakter tego kontaktu - ustalenie treści zlecenia. Kontakt telefoniczny jako jedyny i wyłączny sposób ustalenia treści zobowiązań radcy prawnego względem klienta (bez późniejszego potwierdzenia czy utrwalenia zlecenia w innej formie) nie może być uznany za dostateczny biorąc pod uwagę rzetelność oczekiwaną od radcy prawnego. Jak wskazano wyżej, umowa między radcą prawnym a klientem winna zawierać wszystkie niezbędne z punktu widzenia udzielanego zlecenia elementy, w szczególności jego zakres,

warunki i terminy oraz kwestie związane z wynagrodzeniem radcy prawnego, tego rodzaju wymaganie jest nieodzowne także i w tym celu, że dopiero określenie wszystkich wyżej wskazanych elementów umożliwia weryfikację, czy zlecenie zostało należycie wykonane (w pełnym zakresie, terminach, czy wykonane były wszystkie obowiązki względem klienta, np. informacyjne itd.). Na marginesie można jedynie - niejako odwracając perspektywę - wskazać, że precyzyjne określenie zakresu i warunków przyjmowanego zlecenia ma także funkcję ochronną czy gwarancyjną dla radcy prawnego - w razie zarzutów klienta (byłego klienta) związanych np. z niewykonaniem zlecenia w pełnym zakresie jednoznaczna treść przyjętego zlecenia pozwala radcy prawnemu na odparcie pretensji klienta. W niniejszej sprawie brak jest dowodów na dokonanie przez Obwinioną wszystkich wymaganych ustaleń z Klientem, co czyni zarzut naruszenia art. 8 ust. 4 ustawy o radcach prawnych w związku z § 3 ust. 2 Regulaminu nietrafnym.

Nie można tracić z pola widzenia w sprawie niniejszej także i tego, iż Klientem Obwinionej była spółka nie mająca siedziby na terenie Polski, której - co racjonalnie należy założyć - świadomość co do sposobu i trybu dochodzenia roszczeń przed sądami polskimi była mniejsza niż uczestnika obrotu stałe obecnego w Polsce. Tym bardziej zatem Obwiniona winna była dolożyć staranności, by zasady nawiązywanej współpracy były określone w sposób nie budzący wątpliwości i nie generujący niepewności co do np. zakresu udzielanego zlecenia.

Wyższy Sąd Dyscyplinarny zauważa także ubocznie, że po stronie Obwinionej nie istniały przeszkody natury faktycznej uniemożliwiające przedstawienie Klientowi propozycji zawarcia umowy na piśmie. W toku rozprawy przed Sądem I instancji Obwiniona wskazała bowiem, iż dysponuje wzorem umowy na prowadzenie spraw (tom II, k. 252). Skoro Obwiniona oczekiwała na oryginały dokumentów od Klienta (odpis z rejestru, pełnomocnictwo), nie było żadnych przeszkód, by zawarta także została między stronami pisemna umowa. Z akt sprawy nie wynika, by Obwiniona w ogóle zaproponowała Klientowi spisanie warunków uzgadnianego zlecenia.

Powyższe okoliczności przemawiają za naruszeniem przez Obwinioną norm prawnych wskazanych w zaskarżonym orzeczeniu. Kara wymierzona Obwinionej (upomnienie - najłagodniejsza kara w katalogu kar na gruncie ustawy o radcach prawnych) jest zdaniem tut. Sądu karą adekwatną do popełnionego naruszenia.

Z tych względów na podstawie art. 437 § 1 Kpk w związku z art. 74¹ pkt 1 ustawy o radcach prawnych należało postanowić jak w sentencji.

Jednocześnie na podstawie art. 455 zdanie pierwsze Kpk w związku z art. 74¹ pkt 1 ustawy o radcach prawnych dokonano poprawienia kwalifikacji prawnej w zakresie art. 64 ustawy o radcach prawnych przez dodanie ust. 1 jako podstawy ukarania.

O kosztach Wyższy Sąd Dyscyplinarny orzekł na podstawie art. 70⁶ ust. 2 zdanie pierwsze ustawy o radcach prawnych w związku z § 1 ust. 1 pkt 2 uchwały nr 86/IX/2015 Krajowej Rady Radców Prawnych z 20 marca 2015 r. w sprawie zryczałtowanych kosztów postępowania dyscyplinarnego.